

Sygn. akt I AGa 253/18

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 22 listopada 2018 r.

Sąd Apelacyjny w Łodzi I Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący: SSA Dariusz Limiera

Sędziowie: SA Anna Miastkowska (spr.)

del. SO Marta Witoszyńska

Protokolant: stażysta Ewa Borysewicz

po rozpoznaniu w dniu 22 listopada 2018 r. w Łodzi na rozprawie

sprawy z powództwa R. P.

przeciwko B. (...) Niestandaryzowanemu Sekurytyzacyjnemu Funduszowi Inwestycyjnemu Zamkniętemu z siedzibą w G.

o pozbawienie tytułu wykonawczego wykonalności

na skutek apelacji powoda

od wyroku Sądu Okręgowego w Łodzi

z dnia 24 maja 2018 r. sygn. akt X GC 406/17

1. oddala apelację;

2. zasądza od R. P. na rzecz B. (...) Niestandaryzowanego Sekurytyzacyjnego Funduszu Inwestycyjnego Zamkniętego z siedzibą w G. kwotę 4.050 (cztery tysiące pięćdziesiąt) zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym;

3. ustala i nakazuje wypłacić ze Skarbu Państwa – Sądu Okręgowego w Łodzi na rzecz radcy prawnego D. D. prowadzącego Kancelarię Radcy Prawnego w Ł. kwotę 3.321 (trzy tysiące trzysta dwadzieścia jeden) zł brutto tytułem wynagrodzenia za nieopłaconą pomoc prawną udzieloną powodowi z urzędu w postępowaniu apelacyjnym.

Sygn. akt I A Ga 253/18

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 24 maja 2018 r., w sprawie z powództwa R. P. przeciwko B. (...) Niestandaryzowanemu Sekurytyzacyjnemu Funduszowi Inwestycyjnemu Zamkniętemu z siedzibą w G. o pozbawienie tytułu wykonawczego wykonalności, Sąd Okręgowy w Łodzi oddalił powództwo oraz zasądził od powoda na rzecz pozwanego kwotę 5.417 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Orzeczenie to zapadło na podstawie ustaleń, które Sąd Apelacyjny podzielił i przyjął za własne.

Sąd I instancji między innymi zaznaczył, że prawomocnym wyrokiem z dnia 31 marca 2016 r. Sąd Okręgowy w Łodzi w sprawie X GC 718/15 wydał wyrok, mocą którego zasądził od powoda na rzecz pozwanego kwotę 100.640,61 zł wraz z odsetkami ustawowymi od dnia 30 grudnia 2014 r. oraz kwotę 8.650 zł tytułem zwrotu kosztów procesu.

Orzeczenie to, zaopatrzone w klauzulę wykonalności postanowieniem z dnia 18 listopada 2016 r., stanowiło podstawę do wszczęcia wobec powoda egzekucji.

Sąd Okręgowy, odwołując się do treści przepisu art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c., przyjął, że roszczenie powoda nie było zasadne i jako takie podlegało oddaleniu.

Sąd miał na uwadze fakt, że w trakcie postępowania w sprawie X GC 718/15 doszło do przedawnienia roszczenia. Powód mógł się powołać na zarzut z tym zawiązany w trakcie powyższego procesu. Nie było to zatem zdarzenie, które nastąpiło po zamknięciu rozprawy w tymże procesie czy też po powstaniu tytułu egzekucyjnego. Okoliczność ta wykluczała możliwości skutecznego powołania się na treść art. 840 par. 1 pkt. 2 k.p.c.

Sąd powołał się również na stanowisko Sądu Najwyższego, zgodnie z którym podmioty, niebędące bankami nie mogą powoływać się na przerwanie biegu przedawnienia wywołane wszczęciem postępowania egzekucyjnego na podstawie bankowego tytułu egzekucyjnego, podkreślił nadto, że postępowanie przeciwegzekucyjne nie może służyć do naprawy uchybień w postępowaniu o zapłatę, a niezależnie od tego, wyrok z dnia 31 marca 2016 roku korzysta ze statusu powagi rzeczy osądzonej. Prekluzja wyklucza dopuszczalność dalszego dążenia do odmiennego rozstrzygnięcia sprawy na podstawie faktów, które istniały w czasie, gdy toczyło się uprzednie postępowanie i mieściły się w granicach prawomocnie osądzonych żądań.

Z wymienionych przyczyn zobowiązanie powoda nie mogło być egzekwowane, a podniesienie zarzutu przedawnienia roszczenia dochodzonego w sprawie o zapłatę w toku postępowania o pozbawienie tytułu wykonawczego wykonalności było niedopuszczalne.

O kosztach procesu Sąd I instancji orzekł na podstawie art. 98 k.p.c.

Apelację od powyższego wyroku wniósł powód, zaskarżając go w części oddalającej powództwo oraz zasądzającej od powoda na rzecz pozwanego kwoty 5.417 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego (pkt. 1 i 2 wyroku). Powód zarzucił naruszenie przepisów:

1) art. 840 § 1 pkt 2 k.p.c. poprzez błędną wykładnię i uznanie, że powód nie może powoływać się w postępowaniu niniejszym na zarzut przedawnienia, podczas gdy po powstaniu tytułu egzekucyjnego nastąpiło zdarzenie, na skutek którego roszczenie stwierdzone w sprawie X GC 718/15 nie może być egzekwowane. W dniu 19 czerwca 2016 r. Sąd Najwyższy wydał uchwałę w sprawie o sygn. akt III CZP 29/16, w której dokonał jednoznacznej wykładni przepisów, dotyczących przedawnienia roszczeń dochodzonych przez podmioty niebędące bankami, co implikowało konieczność uznania roszczeń stwierdzonych tytułem wykonawczym - wyrokiem Sądu Okręgowego w Łodzi z dnia 31 marca 2016 roku zaopatrzonym w klauzulę wykonalności postanowieniem z dnia 18 listopada 2016 roku - za przedawnione, a zatem uwzględnieniem powództwa w całości,

2) art. 5 k.c. w zw. z art. 123 § 1 pkt 2 k.c. oraz 233 k.p.c. poprzez uznanie przez Sąd, że powództwo nie zasługiwało na uwzględnienie, mimo że zostało wykazane, iż powód, nie mając wiedzy w zakresie procedury cywilnej, przepisów prawa cywilnego i linii orzeczniczej nie mógł skutecznie podnieść zarzutu przedawnienia roszczenia w sprawie toczącej się pod sygn. akt X GC 718/15, zatem zdaniem powoda zasady współzycia społecznego przemawiały za uwzględnieniem powództwa,

3) art. 102 k.p.c. poprzez jego niezastosowanie i nieodstąpienie od obciążenia powoda obowiązkiem zwrotu kosztów procesu stronie przeciwnej, podczas gdy okoliczności związane z przebiegiem procesu, w tym w sprawie toczącej się pod sygn. akt X GC 718/15, a także sytuacja materialna powoda, uzasadniały na zasadzie słuszności nieobciążanie powoda tymi kosztami.

W konkluzji, powód wniósł o zmianę wyroku poprzez uwzględnienie powództwa w całości.

Sąd Apelacyjny zważył, co następuje:

Apelacja nie była uzasadniona.

Jak słusznie podkreślił Sąd I instancji, badanie w trybie art. 840 k.p.c. sprawy prawomocnie zakończonej nie może prowadzić do ponownego, merytorycznego jej rozpoznania. Sąd nie może badać słuszności wyroku sądowego, inne rozwiązanie naruszałoby zasadę powagi rzeczy osądzonej i godziłoby w prawa wierzyciela.

Z mającego zastosowanie w niniejszej sprawie art. 840 par. 1 pkt. 2 k.p.c. wynika, że konstytutywny skutek wyroku uwzględniającego powództwo opozycyjne dłużnik uzyska po wykazaniu, że po powstaniu tytułu egzekucyjnego nastąpiło zdarzenie, wskutek którego zobowiązanie wygasło lub nie może być egzekwowane. Do zdarzeń powodujących wygaśnięcie zobowiązania zalicza się w doktrynie i judykaturze między innymi: wykonanie zobowiązania, zrzeczenie się roszczenia przez wierzyciela, potrącenie, świadczenie w miejsce wypełnienia, odnowienie, przedawnienie, natomiast do zdarzeń powodujących niemożność egzekwowania – odroczenie płatności świadczenia, rozłożenie na raty dochodzonej należności, niemożność świadczenia. Do omawianych zdarzeń należą również te, które nie są zależne od woli stron, takie jak przykładowo wejście w życie nowego przepisu prawnego powodującego wygaśnięcie zobowiązania. Istniejący stan prawny zmieniają też prawomocne orzeczenia sądowe o charakterze konstytutywnym, natomiast przymiotu tego są pozbawione orzeczenia o charakterze deklaratywnym.

Zdarzenie o którym mowa w art. 840 par. 1 pkt. 2 k.p.c. powinno mieć miejsce co najmniej od czasu po zamknięciu rozprawy w sprawie rozstrzygającej o zobowiązaniu dłużnika.

W rozpoznawanym przypadku, przedawnienie roszczenia dochodzonego w sprawie X GC 718/15 nastąpiło w toku tego postępowania. Powód mógł więc skorzystać z zarzutu przedawnienia do czasu zakończenia sporu. Tym samym, co trafnie zaznaczył Sąd Okręgowy, przedawnienie nie należało do zdarzeń o których mowa w powyższym przepisie, niezależnie od tego czy skarżący dysponował konkretną wiedzą prawniczą i mógł skorzystać z powyższej możliwości. W obowiązującym w dacie wyrokowania w sprawie X GC 718/15 porządku prawnym na sędzie nie ciążył obowiązek badania kwestii przedawnienia roszczeń z urzędu, mogło to nastąpić jedynie na zarzut pozwanego.

Sąd I instancji odwołał się też do zasady dotyczącej sprekludowania z chwilą uprawomocnienia się wyroku zasądzającego świadczenie, materiału faktycznego sprawy. Prekluzji ulega przy tym cały materiał, który przy rozpoznaniu sprawy wchodzi w zakres podstawy faktycznej żądania, mimo że w toku postępowania nie został przedstawiony.

Oczekiwanego przez dłużnika skutku nie mogła nadto wywołać przywołana w apelacji uchwała Sądu Najwyższego z dnia 19 czerwca 2016 roku w sprawie III CZP 29/16.

Jak podkreślono wyżej, zdarzeniem o którym mowa w art. 840 par. 1 pkt. 2 k.p.c. pozostaje jedynie orzeczenie o charakterze konstytutywnym. Przytoczona uchwała zawierająca pogląd prawny odnośnie zagadnienia prawnego, przymiotu powyższego nie posiada.

Ostatecznie, Sąd Okręgowy zasadnie przyjął, że żądanie oparte na przytoczonym w pozwie zdarzeniu nie mogło być uwzględnione.

Ustosunkowując się do zarzutu naruszenia art. 5 k.c. należało podzielić zapatrywanie, że co do zasady art. 5 k.c. nie może stanowić skutecznej podstawy do trwałego pozbawienia tytułu wykonawczego wykonalności (wyrok SN z dnia 27 stycznia 1999 r. II CKN 151/98, OSNC nr 7-8, poz. 134). Sąd Najwyższy nie wykluczył jednakże, że szczególne okoliczności konkretnej sprawy mogą stanowić dostateczne uzasadnienie do wydania odmiennego rozstrzygnięcia (uzasadnienie wyroku SN z dnia 5 czerwca 2007 roku I CSK 116/07, LEX nr 453131).

Niezależnie od prezentowanego zapatrywania na temat możliwości odwołania się w procesie opozycyjnym do zasad współżycia społecznego, to w niniejszej sprawie nie wystąpiły jakiegokolwiek przesłanki mogące przemawiać za odmiennym rozstrzygnięciem niż podjęte przez Sąd I instancji, pomijającym omawiane zasady. Do ewentualnego zastosowania art. 5 k.c. nie mogła prowadzić odmowa ustanowienia dla R. P. pełnomocnika z urzędu w sprawie X GC 718/15, czy też brak po jego stronie konkretnej wiedzy prawniczej. Nie bez znaczenia dla tej oceny pozostają przyczyny dla których strona pozwana uzyskała tytuł wykonawczy przeciwko powodowi. U źródeł którego leżało nie wywiązywanie się przez niego z ciężących zobowiązań i nie dokonywanie spłaty bezspornego zadłużenia. Dochodzenie tej należności na drodze sądowej, a następnie w trybie postępowania egzekucyjnego nie stanowiło nadużycia prawa podmiotowego, nawet jeżeli dłużnik znajdował się w trudnej sytuacji materialnej. przeciwnie rozwiązanie prowadziło do nadmiernego uprzywilejowania dłużnika, który w każdym przypadku zaistnienia tego rodzaju trudności mógłby zniweczyć zasadne prawa wierzyciela.

Sąd Apelacyjny nie dopatrywał się nadto naruszenia art. 102 k.p.c. Zastosowanie instytucji uregulowanej tym przepisem może nastąpić w wyjątkowych sytuacjach, z przyczyn wiążących się zarówno z charakterem żądania, jak i z warunkami bytowymi strony przegrywającej spór. Powód wystąpił z pozwem będąc reprezentowanym przez profesjonalnego pełnomocnika, który mógł go pouczyć o skutkach związanych z wytoczeniem powództwa, również co do możliwości wygrania sporu. Decydując się drogą sądową, powód powinien się liczyć z oddaleniem żądania, a w konsekwencji z koniecznością zwrotu kosztów sądowych na rzecz przeciwnika. Ponadto zwolnienie od kosztów sądowych nie stanowi wystarczającej przesłanki do zastosowania art. 102 k.p.c. Powód utrzymuje się z prac dorywczych, posiada zatem możliwości osiągnięcia dochodów na wyższym niż deklarowanym poziomie. W tej sytuacji obciążenie go kosztami procesu nie budziło zastrzeżeń.

Ostatecznie, z podanych wyżej względów Sąd Apelacyjny oddalił apelację na mocy art. 385 k.p.c. O kosztach postępowania apelacyjnego Sąd ten rozstrzygnął na podstawie art. 98 par. 1 k.p.c. w zw. z art. 391 par. 1 k.p.c. w zw. z art. 108 par. 1 k.p.c. Sąd ten nie zastosował art. 102 k.p.c. kierując się podobnymi jak wskazane wyżej, argumentami, dodatkowo zwracając uwagę na fakt, że powód zaskarżył wyrok oddalający powództwo, tym bardziej więc winien uwzględnić możliwość oddalenia apelacji z ryzykiem obciążenia kosztami postępowania odwoławczego.